

Samtök sveitarfélaga á
höfuðborgarsvæðinu

Innviðaráðuneyti
Skrifstofa samhæfingar.

Kópavogi, 17. febrúar 2025.
Málsnr.1910005/PBG/HH

Efni: Umsögn Samtaka sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu um breytingu á sveitarstjórnarlögum – mat á fjárhagslegum áhrifum á sveitarfélög, áform um lagasetningu.

Í tilefni umsagnarbeiðnar innviðaráðuneytisins sem birt var á samráðsgátt hinn 7. febrúar sl., mál S-23/2025 vilja Samtök sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu (SSH) koma eftirfarandi á framfæri.

SSH hafa áður bent á mikilvægi þess að vandað kostnaðarmat á grundvelli 129. gr. sveitarstjórnarlaga nr. 138/2011 fari fram og fagna því framlögðum áformum sem ætlað er að auka gæði endanlegs áhrifamats á sveitarfélög og leggja til leiðir til að skera úr um ágreining ríkis og sveitarfélaga vegna kostnaðarauka þeirra síðarnefndu.

Má hér vísa til umsagnar stjórnar SSH vegna forgangsverkefnis ríkisstjórnarinnar um hagræðingu og stefnuyfirlýsingar. dags. 23. janúar 2025, en þar segir m.a.:

„Mikilvægi kostnaðarmats

Margvíslegar skyldur eru lagðar á sveitarfélögin með lögum og stjórnvaldsfyrirmælum og oft hafa slík fyrirmæli áhrif á fjárhagsafkomu þeirra. SSH vilja minna því á að samkvæmt 129. gr. sveitarstjórnarlaga nr. 138/2011 ber að framkvæma sérstakt kostnaðarmat sé fyrirsjáanlegt að tillaga að lagafrumvarpi, tillaga að stjórnvaldsfyrirmælum eða aðrar stefnumarkandi ákvarðanir af hálfu stjórnvalda ríkisins muni hafa fjárhagsleg áhrif á sveitarfélög. Fari slíkt mat ekki fram, eða sé það ófullnægjandi, má ætla að það hafi neikvæð fjárhagsleg áhrif á bæði ríki og sveitarfélög og leiði til ágreinings um framlög og kostnaðarskiptingu sem örðugt og kostnaðarsamt getur reynst að leysa úr.

Má hér sem dæmi nefna þær breytingar sem gerðar voru á barnaverndarlögum nr. 80/2002 með lögum nr. 107/2021. Er í þeim m.a. kveðið á um skipan umdæmisráða barnaverndar sem skulu starfa utan við almenna stjórnslu sveitarfélaga og vera sjálfstæð í störfum sínum. Í lögnum er þá m.a. kveðið á um sérstök hæfisskilyrði ráðsmanna svo og að Barna- og fjölskyldustofa starfræki sérstakan gagnagrunn og stafrænar lausnir sem nýtist við störf umdæmisráða. Umræddar lausnir og gagnagrunnur munu ekki vera til staðar en það leiðir til aukins kostnaðar við starfrækslu ráðanna þar sem tryggja þarf vinnusvæði og gagnavistun. Þá virðist jafnframt ljóst, og hefur það enda komið á daginn, að kostnaðarauki sé samfara skipun óháðra sérfræðinga í umdæmisráðin. Umræddir sérfræðingar þurfa þannig að annast allt utanumhald mála sem fara fyrir ráðin, þ.á.m. samskipti við aðila, boðun funda, ritun fundargerða, frágang og ritun úrskurða, enda skuli starfsemi ráðanna sjálfstæð og standa utan almennrar stjórnslu. Virðist því kostnaðarauki hafa

Samtök sveitarfélaga á
höfuðborgarsvæðinu

mátt vera ljós frá upphafi, en í umfjöllun um mat á áhrifum í greinargerð með frumvarpi því sem varð að lögum nr. 107/2021 segir beinlínis að ekki sé gert ráð fyrir kostnaðarauka fyrir sveitarfélögin.

Fjármögnun málaflokks þjónustu við fatlað fólk

Kostnaðar- og ábyrgðarskipting ríkis og sveitarfélaga þegar kemur að þjónustu við fatlað fólk hefur verið rauður þráður í umsögnum SSH við frumvörp til fjárlaga og fjáráukalaga. Samkvæmt kostnaðargreiningu SSH vegna málaflokksins sem framkvæmd var í ágúst mánuði 2023 var uppsöfnuð neikvæð rekstrarniðurstaða hans á árunum 2018 til 2022 hátt í 42 milljarðar króna hjá aðildarsveitarfélögum SSH. Virðist gjaldaliðurinn því hafa verið vanáætlaður við yfirfærslu verkefnisins auk þess sem breytingar á lagaumhverfi hafa leitt af sér auknar skyldur fyrir sveitarfélögin, svo sem hvað varðar breytt búsetuúrræði. Hafa SSH því ítrekað lýst yfir þeirri afstöðu sinni að nauðsynlegt sé að tryggja nauðsynlega fjármögnun þessa mikilvæga málaflokks til framtíðar. Þá eru mörk ábyrgðar ríkis og sveitarfélaga á málaflokkinum, sér í lagi þegar kemur að sértækri þjónustu og umfangsmiklum stuðningsþörfum, óljós og mörg grá svæði til staðar þar sem óskýr verka- og ábyrgðarskipting leiðir til verri þjónustu fyrir notendur. Sér í lagi á þetta við um fólk sem hefur flóknar og miklar þjónustuharfir sem kallar á viðvarandi þörf fyrir þjónustu frá fleiru en einu þjónustukerfi. Er þá einnig hætt við því að frekari grá svæði myndist með nýjum þjónustuleiðum og auknum þjónustukröfum í stjórnvaldsfyrirmælum. Er nauðsynlegt að frekari greining fari fram hvað það varðar svo skýrt sé hvar ábyrgð á veitingu tiltekinna þjónustu liggja. Í stefnuyfirlýsingu ríkisstjórnarinnar kemur þá fram að lögfesta eigi samning Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks. Í því samhengi er bent á mikilvægi þess að sú lögfesting verði kostnaðargreind og að vandað kostnaðarmat fari fram.

...

Greinilegt er að það kostnaðarmat sem lagt var til grundvallar þess að færa verkefni á málefnum fatlaðs fólks til sveitarfélaganna var ekki fullnægjandi sem m.a. hefur aukið kostnað beggja aðila við að leysa úr málum á undanförunum árum.“

Hvetja SSH því til að vinnu við frumvarpsgerð verði hraðað eftir föngum enda megi ætla að nái þessi áform fram að ganga muni það skapa aukna sátt um fjárhagsleg samskipti ríkis og sveitarfélaga. Lýsa samtökin sig þá reiðubúin til frekara samtals og samráðs varðandi málið.

Virðingarfyllst,
f.h. SSH

_____
Páll Björgvin Guðmundsson,
framkvæmdastjóri SSH